

16 247

Wegneming van een aantal ongelijkheden tussen man en vrouw in het personen- en familierecht en in enige andere wetten

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR JUSTITIE¹

Vastgesteld 6 december 1983

De leden van de fractie van de P.v.d.A. waren van mening dat in geval van zwangerschap er een mogelijkheid moet zijn om het huwelijksverbod van te jeugdige leeftijd op te heffen. Er restten bij hen enige bedenkingen tegen de over te leggen verklaring van een medicus betreffende de zwangerschap. De ambtenaren van de burgerlijke stand hebben – terecht – geen bevoegdheid om de verklaring te verifiëren.

Welke criteria worden of kunnen er worden gehanteerd, zodat er enige waarborg bestaat dat het gaat om een deugdelijke verklaring?

Kan iedere medicus die verklaring afgeven? Is het inderdaad wel zo logisch dat de betrokken huisarts deze afgeeft, immers voor iedere andere medische keuring en/of -verklaring moet men een ander dan de huisarts consulteren?

Indien de verklaring door een buitenlandse arts wordt afgegeven, voldoet deze verklaring omtrent de zwangerschap dan ook?

De aan het woord zijnde leden zouden graag vernemen welke criteria het ministerie hanteert om in individuele gevallen ex artikel 31, lid 3, dispensatie te verlenen. Dat er voor zwangere meisjes jonger dan 16 jaar een dringende reden tot ontheffing kan zijn, is voor hen acceptabel. Zij willen daarbij wel de kanttekening plaatsen dat ook zij huwelijken op al te jonge leeftijd niet wenselijk achten.

Op vragen van de fractie van het C.D.A. antwoordden de bewindslieden dat zij de opvatting delen dat de «gewichtige redenen» van het nieuwe artikel 31, lid 3, in ieder geval niet gelegen kunnen zijn in afwijkende opvattingen omtrent de wenselijke minimumhuwelijksleeftijd voor mannen en vrouwen. Hoe kan in die context de omstandigheid dat betrokkenen reeds een tijd lang samenwonen een doorslaggevende reden tot ontheffing zijn? Wordt daarmee de deur voor dispensatieverzoeken niet wijd open gezet?

Ook lijkt het deze leden weinig logisch dat wanneer de – wat oudere – man plotseling voor het feit komt te staan dat hij de zaak van zijn vader moet overnemen hem op grond van dringende redenen ontheffing ex artikel 31, lid 3, wordt gegeven. Hier wordt via het huwelijk bereikt dat de man meerderjarig wordt en daarmee handelingsbekwaam.

Omdat artikel 235 Boek I BW (handlichting) voor beneden 18-jarigen geen oplossing biedt, wordt een oneigenlijke constructie gevolgd via artikel 31, lid 3 BW.

¹ Samenstelling: Mw. Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn (CDA), (voorzitter), Wagemakers (CDA), Kuiper (CDA), Mw. J. H. B. van der Meer (PvdA), Van Veldhuizen (PvdA), Burkens (VVD), Heijne Makkreel (VVD), Glastra van Loon (D'66), Van der Lek (PSP), Hoekstra (CPN), Abma (SGP), De Gaay Fortman (PPR), Schuurman (RPF) en Van der Jagt (GPV).

Waarom is er voor iemand jonger dan 18 jaar die een relatie heeft wel een escape mogelijk om handelingsbekwaam te worden en voor iemand die die relatie niet heeft of een relatie waarbij een huwelijk niet tot de mogelijkheden behoort, niet?

Als er behoefte bestaat om beneden 18-jarigen handlichting te geven, ligt het dan niet meer voor de hand om de leeftijdsgrens van artikel 235 ter discussie te stellen?

Tijdens de schriftelijke behandeling in de Tweede Kamer is door de bewindslieden naar voren gebracht, dat verhoging van de huwbare leeftijd voor meisjes het aantal dispensatieverzoeken op grond van zwangerschap navenant zou doen toenemen. Daarbij werd gewezen op de extra kosten die dat met zich zou brengen (16 247, nr. 6, blz. 2 e.v.). Verwachten de bewindslieden niet een toename van het aantal dispensatieverzoeken anders dan op grond van zwangerschap voor beneden 18-jarigen, nu het begrip «gewichtige redenen» blijkbaar – gelet op de geschetste gevallen in de memorie van antwoord (16 247, nr. 42, Eerste Kamer) – nogal ruim kan worden geïnterpreteerd? Welke extra kosten kunnen daarmee gemoeid zijn?

Hoe vaak is tot nu toe dispensatie gegeven om andere redenen dan zwangerschap? Om welke «dringende redenen» ging het daar?

De leden van de fractie van het C.D.A. sloten zich bij deze vragen aan.

Het was voor de leden van de fractie van de P.v.d.A. onbegrijpelijk dat in een wetsvoorstel dat gelijkstelling van mannen en vrouwen beoogt, het restantje bevoogding van de vrouw dat in artikel 34 Boek I BW is neergelegd niet wordt afgeschaft.

De motivering dat de bepaling van artikel 34 niet in strijd is met het beginsel van gelijkwaardigheid van man en vrouw, omdat de rechtsongelijkheid tussen man en vrouw met betrekking tot de mogelijkheid van hertrouwen onvermijdelijk voortvloeit uit het biologisch verschil tussen man en vrouw, namelijk de mogelijkheid tot zwangerschap, overtuigde hen bepaald niet. Immers, het gaat om een keuze die de wetgever zelf maakt! Een keuze in casu tussen het belang van de vrouw en het belang van het kind. Tijdens de parlementaire behandeling zei minister Polak in de Tweede Kamer: «Maar, zoals gezegd, de bepaling is niet geschreven met het oog op haar belangen, maar met het oog op de belangen van het kind, om te zorgen dat dit de staat krijgt die het toekomst en behoort te hebben, wat ook een algemeen belang is.» (blz. 1087 Parlementaire Geschiedenis, Inv. wet).

Deze leden hadden er geen behoefte aan om de discussie die destijds is gevoerd met betrekking tot in het buitenland in het huwelijk te treden ten einde de bepaling van dit artikel te omzeilen, te herhalen. Een vrouw kan en mag in staat worden geacht het belang van het kind naar behoren te behartigen. In dat licht zou het naar hun mening juist zijn geweest artikel 34 aan te passen, zodat ook hier de bevoogding van de vrouw werd weggenomen. Deze leden zouden de reactie van de bewindslieden ter zake willen vernemen.

Het heeft deze leden verbaasd dat er in het kader van dit wetsontwerp geen enkele aandacht is besteed aan artikel 198 Boek I van het B.W., waar toch ook sprake is van ongelijkheid met betrekking tot de positie van de vrouw.

Artikel 198 bepaalt dat de moeder kan ontkennen dat het kind dat binnen 306 dagen na de ontbinding van het huwelijk uit haar is geboren het kind van de vroegere echtgenoot is, mits een andere man het kind erkent bij de akte die van de verklaring wordt opgemaakt. Een en ander heeft slechts gevolg indien de moeder en de man die het kind erkent binnen een jaar na de geboorte van het kind met elkaar in het huwelijk treden.

Gelijktijdige erkenning door een andere man is voorgeschreven in het belang van het kind, aldus Asser's Personen- en Familierecht I, blz. 72, 11de druk bewerkt door mr. J. de Ruiter.

Door het huwelijk (artikel 214) of door brieven van wettiging (artikel 219, lid 1) wordt het kind het wettig kind van de moeder en de erkener, zodat het kind niet in staat achteruit gaat. Ook hier schijnt het belangrijkste te zijn dat het kind niet in staat achteruit gaat.

Indien de voormalige echtgenoten reeds lang gescheiden leefden en het in hoge mate onwaarschijnlijk is dat de man de verwekker kan zijn, blijft het kind in alle andere gevallen toch het wettig kind van de voormalige echtgenoten. Dat kan voor de vrouw die om uiteenlopende redenen na de scheiding niet in het huwelijk kan of wil treden met de verwekker van het kind, uiterst onredelijk zijn.

Waarom kan de man wèl een vordering tot ontkenning van het vaderschap toegewezen krijgen indien gedurende het tijdvak waarin het kind kan zijn verwekt de man geen gemeenschap met de moeder heeft gehad of zij gedurende dat tijdvak gescheiden hebben geleefd, tenzij blijkt van feiten die het mogelijk maken dat de man de vader is van het kind (artikel 220, lid 2, BW)? Daarmee kan het kind toch ook «in staat achteruit gaan», namelijk natuurlijk kind van de moeder worden?

Naar de mening van deze leden zou verbreking van de juridische banden met een wettige vader wiens huwelijk met de moeder is ontbonden, die niet de biologische vader van het kind is en die ook niet door de moeder als sociale vader wordt aanvaard, niet afhankelijk moeten zijn van het feit of een andere man het vaderschap wil aanvaarden. Daar komt bij dat deze voorwaarde niet wordt gesteld als het de man is die de wettigheid van het kind wil ontkennen. Zij zouden hierop graag een reactie van de bewindslieden hebben. Zijn zij tevens van plan ook deze ongelijkheid op zeer korte termijn weg te nemen?

De leden van de fractie van het C.D.A. sloten zich bij deze vraag aan.

Vertrouwende, dat de regering bereid is op het vorenstaande vóór de openbare beraadslaging schriftelijk te antwoorden, acht de commissie die beraadslaging voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn

De griffier van de commissie,
Dijkstra-Liesveld